

Historische Kring IJsselstein 88 (juni 1999)

<https://hdl.handle.net/1874/10070>

.....hun leven voor de paus

Pauselijke zouaven uit IJsselstein en omgeving
(1860-1870)

door Hans Ellenbroek

INLEIDING

In de periode 1860-1870 trokken duizenden katholieke jongemannen uit geheel Europa naar Italië om daar als vrijwilliger in dienst te treden van het regiment van de pauselijke zouaven. Maar ook in Canada, de Verenigde Staten en de Nederlandse Antillen gingen katholieke jongens op weg naar Rome. Weinigen gingen voor het avontuur; de meesten beantwoordden eenvoudigweg de vurige oproep van hun toen zeer geliefde paus. Velen zagen er zelfs niet tegen op hun leven op te offeren voor de zaak van de paus, want dat was immers de zaak van God!

In dit regiment dienden tijdens het bijna tienjarig bestaan in totaal ruim 11.000 man, waarvan Nederland met meer dan 3.000 de meeste zouaven leverde, op de voet gevolgd door Frankrijk. Op de derde plaats kwam België en daarna volgden Italië, Canada, Duitsland, Ierland, Engeland en Spanje. Ook uit IJsselstein en omgeving trok een dertigtal jonge katholieke mannen naar Italië om dienst te nemen in het pauselijke leger. Johannes van Vuuren uit Benschop overleed in een militair hospitaal in Rome. De anderen overleefden het en keerden heelhuids terug.

VOORGESCHIEDENIS

Nadat de Frankische hofmeier Pepijn de Korte bij Pavia de Longobarden had verslagen, schonk hij in het jaar 756 het veroverde land met de stad Ravenna en 22 andere plaatsen in Romagna aan paus Stephanus II, die de stad Rome al langere tijd bestuurde. Ook de zoon van Pepijn, Karel de Grote, veroverde grondgebied op de Longobarden en schonk gebieden rond Rome en de steden Ancona, Bologna, Ferrara, Imola en Perugia aan de paus. In de loop der jaren breidde het gebied zich meer en meer uit omdat verschillende pausen hun wereldlijke macht wilden en wisten te verstevigen. Halverwege de negentiende eeuw bestond de Kerkelijke Staat uit Romagna, De Marken, Umbrië en Latium.

Kaart van Italië omstreeks 1850. De Kerkelijke Staat bestond toen nog uit Romagna, De Marken, Umbrië en Latium. Lombardije en Venetië werden bestuurd door Oostenrijk. Piemonte en Sardinië vormden één koninkrijk onder Victor Emanuel II. Parma, Modena en Toscane waren autonome hertogdommen. In het zuiden regeerde Ferdinand II over het Koninkrijk der beide Siciliën.

In het noorden regeerde Oostenrijk over Lombardije en Venetië. Parma, Modena en Toscana waren autonome hertogdommen en Piemonte en Sardinië vormden samen één koninkrijk onder Victor Emanuel II. In het zuiden regeerde Ferdinand II over het koninkrijk der beide Siciliën, ook wel koninkrijk Napels genoemd. Tussen 1850 en 1860 vertoonde het koninkrijk Piemonte een sterke neiging tot expansie. Samen met Frankrijk werd Oostenrijk verslagen, waarna Lombardije naar Piemonte ging. In de hertogdommen Parma, Modena en Toscane braken door Piemonte geleide opstanden uit en onder het mom van 'de rust herstellen' werden deze hertogdommen binnengevallen en na 'verstandig geleide' volksstemmingen ingelijfd.

Door het terugtrekken van de Oostenrijkse hulptroepen kon ook Romagna op deze manier door Piemonte van de Kerkelijke Staat worden geroofd, zij het onder fel protest van paus Pius IX, die koning Victor Emanuel en zijn aanhangers op 26 maart 1860 excommuniceerde. De Franse keizer Napoleon III moest zich politiek heen en weer slingeren tussen vriendschap met Piemonte

Links:
Paus Pius IX
(1792-1878), de
paus met het
langste pontifi-
caat
(1846-1878).

Rechts:
Victor Emanuel II
(1820-1878),
koning van
Sardinië en
Piemonte (1849)
en Italië (1861).

en het ontzien van de paus om de Franse katholieken niet teveel tegen zich in het harnas te jagen. Nadat koning Victor Emanuels handlanger, Guiseppe Garibaldi met een vrijwilligersleger in het zuiden de koning van Napels had verjaagd, werd als een volgende stap voor de Italiaanse eenheid oproer gestookt in de oostelijke provincies van de Kerkelijke Staat, De Marken en Umbrië.

DE VOORLOPERS VAN DE ZOUAVEN

Om niet teveel van de Franse hulptroepen afhankelijk te zijn en de Kerkelijke Staat effectief te kunnen verdedigen, liet de paus het vrijwilligersleger fors uitbreiden. Hij benoemde de Belgische monseigneur Xavier de Mèrode tot minister van defensie en de Franse generaal de Lamoricière tot opperbevelhebber. De Lamoricière had als Frans officier een hoofdrol gespeeld bij de verovering van Algiers, maar was niettemin een tegenstander van Napoleon III. Naast de al in het pauselijke leger aanwezige Italianen, Oostenrijkers, Zwitsers, Ieren en enkele Nederlanders, werden onder de nieuwe leiding vooral veel Fransen en Belgen aangetrokken, waarmee een nieuw corps werd gevormd; de Tirailleurs Franco-Belges.

Commandant graaf de Becdelièvre vond een geschikter uniform voor het corps door het min of meer overnemen van het uniform van een infanterie-corps van het Franse leger in Noord-Afrika, gevormd uit de inlandse stam van de Zouavi. De uitrusting van deze infanteristen was geheel berekend op snelle verplaatsing en op verblijf in bergstreken, waar de dagen zeer heet, maar de nachten ook vrij koud kunnen zijn. In plaats van de rode Turkse fez koos Becdelièvre echter voor een Franse kepie en voor jas, slobbroek en vest voor de meer gedekte kleur grijsblauw, afgezet met rode biezen. Aan dit nieuwe uniform was het te danken dat het corps op den duur de naam kreeg van 'pauselijke zouaven'.

Hiernaast:
Napoleon III
(1808-1873), zoon
van Lodewijk
Bonaparte, een
broer van
Napoleon I.
Keizer van
Frankrijk van
1852-1870.

Rechts:
De Italiaanse vrij-
heidsstrijder
Giuseppe
Garibaldi (1807-
1882).

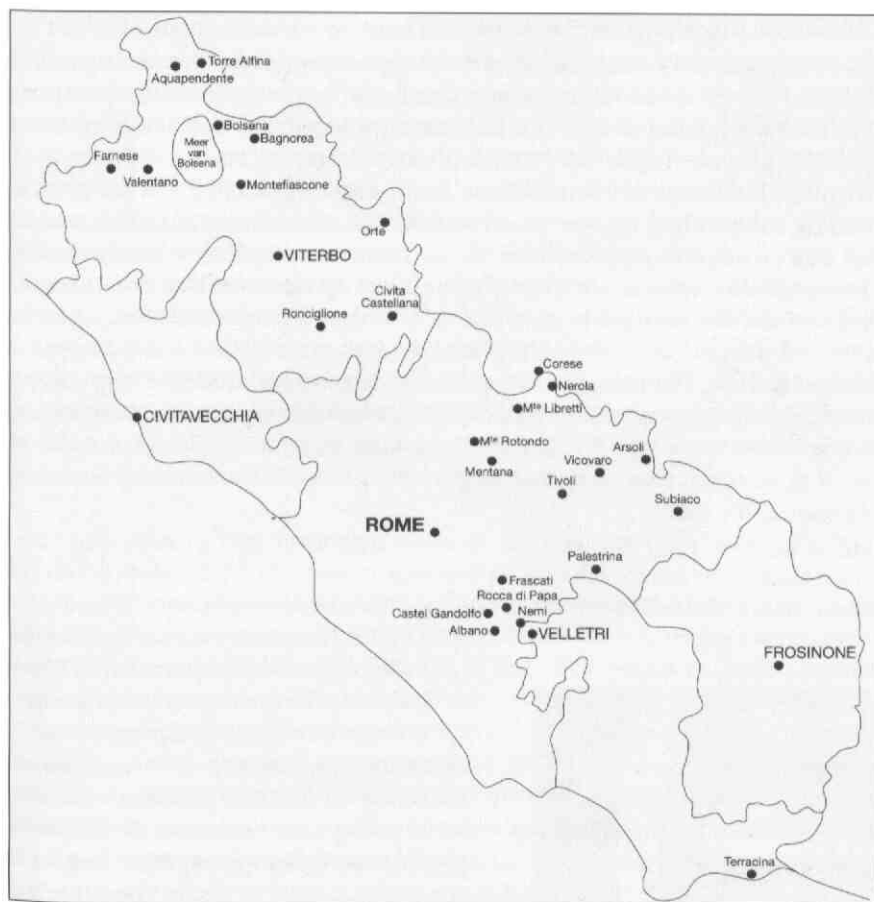
DE SLAG VAN CASTELFIDARDO

In september 1860 werd in Turijn, de Piemonteese hoofdstad, door Victor Emanuel opdracht gegeven om in De Marken en Umbrië de orde te gaan herstellen en daarmee de Kerkelijke Staat zogenaamd te beveiligen tegen een inval van Garibaldi. Zonder enige oorlogsverklaring trok het Piemonteese leger de Kerkelijke Staat binnen, ondanks een duidelijke waarschuwing dat het pauselijke leger de opdracht had gekregen om zich tegen binnendringende troepen te verdedigen. Bij Castelfidardo en Ancona volgde een hevige strijd van ruim 4.000 man pauselijke troepen tegen 45.000 man Piemontezen, die voorzien waren van goede groefkanonnen. De pauselijken streden moedig in deze ongelijke strijd, maar moesten zich tenslotte wel overgeven.

Een twintigtal Nederlanders streden bij Castelfidardo en Ancona en overleefden het. Weer was een groot deel van de Kerkelijke Staat aan de paus ontstolen en graag zou Victor Emanuel, die in 1861 Zuid-Italië van Garibaldi had overgenomen, ook de overgebleven vijf kleinere provincies van de Kerkelijke Staat aan zijn rijk hebben toegevoegd. Maar onder druk van de Franse publieke opinie en van keizerin Eugène besloot Napoleon III weer hulpstroepen naar Rome te zenden. Zo kon de Kerkelijke Staat, nu nog bestaande uit de provincies Rome, Velletri, Frosinone, Viterbo en Civita-Vecchia, samen ongeveer 600.000 inwoners tellende, een aantal jaren in betrekkelijke rust werken aan de wederopbouw van het leger.

HET REGIMENT VAN DE PAUSELIJKE ZOUAVEN

Generaal De Lamoricière trok zich terug en het corps Tirailleurs Franco-Belges werd ontbonden. Tegelijkertijd richtte de Kerkelijke Staat een nieuw corps op onder de officiële naam 'pauselijke zouaven'. De Zwitserse kolonel Joseph Allet

Kaart van de Kerkelijke Staat in de periode 1861-1870. Na de inlijving van Romagna, De Marken en Umbrië door Piemonte bestond de Kerkelijke Staat nog uit Latium, een gebied rond Rome met ca. 600.000 inwoners, bestaande uit de provincies Rome, Velletri, Frosinone, Viterbo en Civitavecchia.

kwam aan het hoofd te staan van het nieuwe corps en de Franse baron Athanase de Charette werd benoemd als luitenant-kolonel. Beiden hadden bij de slag van Castelfidardo grote moed en koelbloedigheid getoond. Van alle kanten stroomden nu vrijwilligers toe en binnen twee jaar vormden de pauselijke zouaven een bataljon van 1.500 man. Even later moest het bataljon zelfs veranderd worden in een regiment.

De jaren 1861-1866 verlieden betrekkelijk rustig met alleen zo nu en dan wat schermutselingen met roversbenden in de grensgebieden. In 1864 sloot Napoleon III een overeenkomst met Victor Emanuel om de Franse troepen binnen twee jaar uit Rome weg te halen. De overeenkomst hield ook in dat Italië zich niet zou verzetten tegen verdere uitbreiding van het pauselijke leger en dat de Italiaanse troepen de Kerkelijke Staat met rust zouden laten. Maar toen in december 1866 de laatste Franse troepen Rome nog maar nauwelijks hadden verlaten, verscheen Garibaldi weer op het toneel. Hij begon vrijwilligers te werven en langzaam maar zeker trok hij steeds meer troepen samen in de nabijheid van de grenzen van de Kerkelijke Staat.

BAGNOREA EN MONTE LIBRETTI

In de loop van 1867 vonden daadwerkelijke gevechten plaats tussen de pauselijke zouaven en de aanhangers van Garibaldi, zoals in Subiaco, Nerola en Viterbo. Bij het heroveren van Bagnorea, een door de Garibaldisten bezet grensstadje, sneuvelde op 7 oktober 1867 de eerste Nederlandse zouaaf, Nicolaas Heijkamp uit Amsterdam. Een ooggetuigeverslag van dit gevecht maakte ook melding van een moedige daad van een andere zouaaf: .....wierpen zij zich op de poort en probeerden die door duwen en kolfslagen open te breken. Tevergeefs! Nu begon er een zouaaf met een bijl op los te hakken. Toen hij er in geslaagd was een flink gat in de poortdeur te maken, beging zouaaf Van Aecht het vermete le waagstuk om zijn bovenlijf door door het gat te steken en snel de grendels terug te trekken. Het onberekenbare gebeurde: de onverwachte verschijning van een roodharig en door inspanning roodwangig zouavenhoofd maakte de vijand, die nog achter de poort stond, zo beduusd, dat het brutale waagstuk gelukt was, voordat zij op de vermete le hadden aangelegd en geschoten! Men hoorde enkel nog roepen: 'Il diavolo!' ....'De duivel!'.

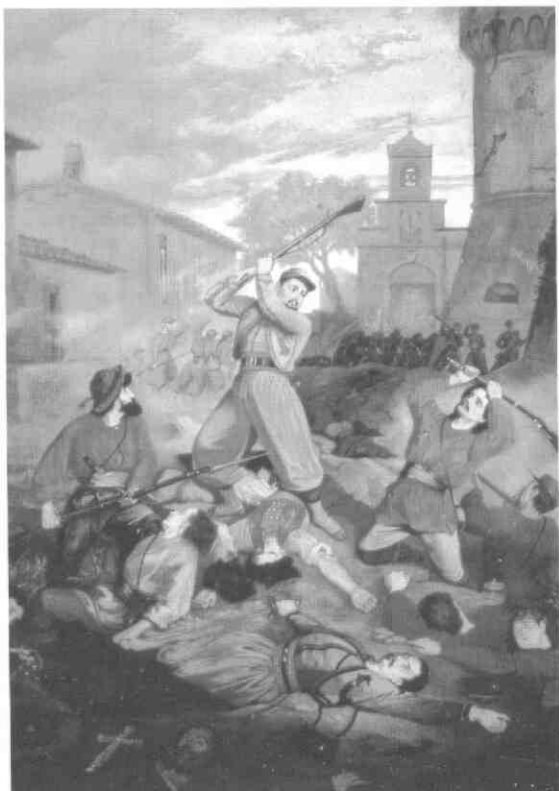
Zouaaf Pieter Jong uit Lutjebroek in gevecht in Monte Libretti, door F. Faber in Rome, 1867.

Op 13 oktober 1867 stonden 80 zouaven tegenover niet minder dan 1200 Garibaldisten in Monte Libretti. Er kwamen 17 zouaven bij het gevecht om het leven, waaronder 8 Nederlanders. Eén van hen was de onversaagde West-Friese reus Pieter Janszoon Jong uit Lutjebroek.

.....In het vuur van de strijd raakte hij tussen de vluchtende Garibaldisten in en kwam tegelijk met hen aan bij de stadspoort, een groot eind van zijn wapenbroeders vandaan. Vuren kon hij niet meer, maar van alle kanten besprongen en belemmerd in zijn bewegingen pakte hij zijn geweer bij de loop en in zijn gespierde vuist werd zijn wapen een vreselijke knots. Wild vielen verpletterende kolfslagen op de koppen van zijn vijanden. Veertien Garibaldisten rolden neer onder zijn woedende slagen. Toen stortte hij zelf uitgeput op de grond neer ....en bezweek, terwijl hij nog even een kruisteken maakte, onder de dolk- en bajonetsteken van zijn overmachtige en woedende vijanden.

DE SLAG VAN MENTANA

Omdat Garibaldi met 15.000 manschappen bij Monte Rotondo 27 uren werden beziggehouden door zo'n 300 zouaven en een gepland oproer in Rome mislukte, kon de stad in een goede staat van verdediging worden gebracht. De Garibaldisten trokken zich op 3 november 1867 terug tot

het stadje Mentana, waar 3.000 man pauselijke troepen op werden afgestuurd. Er was intussen eindelijk weer hulp komen opdagen van Franse troepen, die een reserve-divisie vormden. Twee bataljons van samen 1.500 zouaven zouden het zware werk doen onder leiding van kolonel Allet en luitenant-kolonel De Charette. Na een zware mars over de door zware regen doorweekte Via Nomentana bereikten zij Mentana, een klein stadje met een groot kasteel.

Tijdens hevige gevechten van rots tot rots en van bos tot bos veegden de zouaven het terrein als het ware schoon tot de Garibaldisten zich in en rond het kasteel in de stad terugtrokken. Nadat ook de Fransen met hun moderne bewapening waren ingezet, vluchtten de Garibaldisten ordeloos de grens over met achterlating van 800 lijken en nog veel meer gewonden. De slag van Mentana tegenover een vijfvoudige overmacht was in één dag gewonnen. De pauselijke en Franse troepen telden 36 doden, waaronder 12 Nederlanders. Ook Cornelis van den Berg en Gerardus Jacobus Nieuwesteeg uit IJsselstein en Johannes Boere uit Cabauw hadden aan de strijd deelgenomen.

DE VAL VAN ROME

Na de overwinning van Mentana volgde een aantal rustige jaren in de Kerkelijke Staat, waarvan paus Pius IX gebruik maakte om het Vaticaanse concilie te organiseren. Tijdens het concilie in juli 1870 begon de oorlog tussen Frankrijk en Pruisen en Frankrijk zag zich genoodzaakt de Franse troepen uit Rome terug te trekken. Het Franse leger leed de ene nederlaag na de andere en bij de slag van Sedan op 2 september werd de Franse keizer gevangen genomen. De Italiaanse koning Victor Emanuel durfde nu eindelijk de grenzen van de Kerkelijke Staat te overschrijden. Met een leger van 60.000 man bezette hij al gauw Bagnorea, Montefiascone, Viterbo, Civita Vecchia en Civita Castellana. Het pauselijke leger trok zich geheel terug naar Rome en probeerde met de overgebleven 8.000 man de stad te verdedigen.

Op dinsdagmorgen 20 september 1870 begon om 05.15 uur de beschieting van de Porte Pia en de Porte Salaria. De Piemontese kanonnen schoten een bres van 30 meter in de stadsmuur nabij de Porte Pia, die door meer dan honderd zouaven met hun lichamen in drie lagen werd opgevuld. Toen besloot paus Pius IX aan deze zeer ongelijke strijd een einde te maken en liet de witte vlag hijsen op de koepel van de Sint Pieterskerk. In het pauselijke kamp vielen 16 doden te betreuren en er waren 74 gewonden. De paus beschouwde zich vanaf dat moment als een gevangene van de Italiaanse staat in het Vaticaan, een situatie die tot 1929 voortduurde, toen middels het verdrag van Lateranen Vaticaanstad als soevereine staat werd erkend.

De zouaven gingen meest naar hun geboortestad of laatste woonplaats terug, erg teleurgesteld en vol frustraties. Een enkeling ging op avontuur en sloot zich aan bij de Franse zouaven, die in het Franse leger vochten of bij de Spaanse Carlisten, die in een burgeroorlog waren verwickeld. Ook gingen oud-zouaven dienen in Nederlands Indië of helpen bij het missiewerk in de Sahara. Enige

**Pater de Kruijf
(1813-1874) uit
Amsterdam, de
'vader' der
Nederlandse
zouaven.**

een bewijs van goede gezondheid van de dokter en een briefje met de toestemming van hun ouders.

Vanaf het Weesperpoortstation in Amsterdam moesten zij naar de Augustinuskerk lopen op 'het Rusland' om zich te melden bij pastoor De Kruijf, 'de vader van de Hollandse zouaven'. Pastoor De Kruijf zorgde voor passen, treinkaartjes, een maaltijd en logies en de volgende morgen zette hij na een mis de jongens weer op de trein om via Utrecht en Gouda naar Rotterdam te reizen.

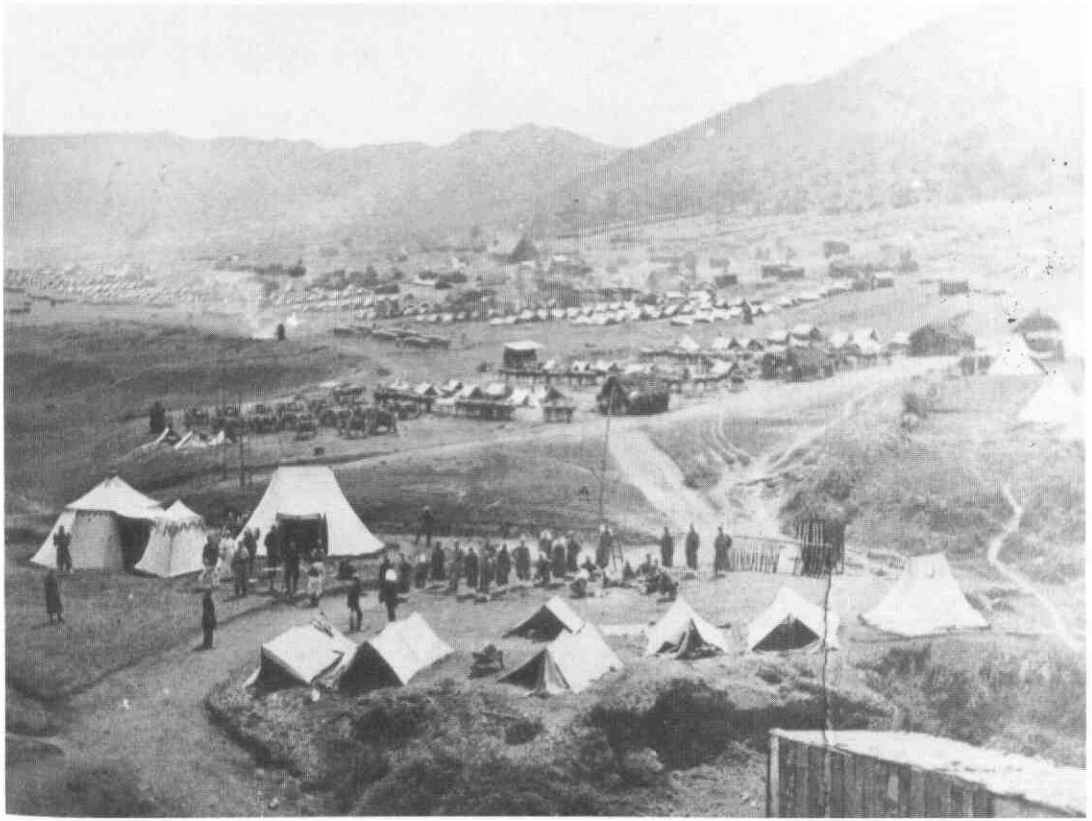
Daar stapten ze op de stoomboot naar Moerdijk om daarna weer met de trein naar Oudenbosch te gaan. Oudenbosch, waar sinds 1947 het zouavenmuseum is gevestigd, was de verzamelplaats voor de Hollandse rekruten, die in het jongensinternaat St. Louis werden onthaald op een heerlijk maal en in de plaatselijke herberg Tivoli de laatste nacht op vaderlandse bodem doorbrachten.

De volgende dag gingen ze met de trein via Antwerpen naar Brussel, waar een uitgebreide en strenge medische keuring plaats vond. De volgende morgen werd de treinreis voortgezet naar Parijs, waar ze wat van de stad konden zien en na een nieuwe overnachting spoorden ze dan naar Marseille. Na een tweedaagse bootreis naar Civita Vecchia, de havenstad van de Kerkelijke Staat,

oud-zouaven gingen in het klooster of werden priester. In veel plaatsen werden zouavenbonden opgericht en op 13 november 1892 vond in Utrecht een groot herdenkingsfeest plaats van de roemrijke slag bij Mentana, toen 25 jaar geleden. In het Tivoli-gebouw waren de oud-zouaven Arie Benschop en Willem van den Brink uit IJsselstein en Gerrit Sluijs uit Benschop aanwezig, die daar vele oude strijdmakers terugzagen.

DE HOLLANDSE ZOUAVEN

Vooraf in Nederland gaven katholieke jongemannen gehoor aan de oproep van de paus. Meer dan drieduizend Nederlandse jongens vertrokken in de periode 1860-1870 naar Rome. Met name in de maanden na de roemrijke gevechten van Monte Libretti en Mentana gingen zij met honderden tegelijk met het wekelijkse transport op weg naar Italië, wat in die tijd een hele onderneming was. De jongens uit IJsselstein en omgeving gingen eerst met de trein van Utrecht naar Amsterdam, in het bezit van een schriftelijke verklaring van de pastoor over goed katholiek gedrag,

begon de laatste treinreis naar Rome. Al met al had de hele reis dan zo'n acht dagen geduurd. In Rome werden de jongens ondergebracht in kloosters en kazernes, getraind en van uniformen en wapens voorzien om daarna veelal te worden gedetacheerd in de grensplaatsen.

Het zomerkamp bij Rocca di Papa in 1867, waar grote oefeningen werden gehouden.

DE MOTIVATIE

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de Franse zouaven, die veelal van adellijke afkomst waren en dan ook dikwijls officier werden, waren de Nederlandse zouaven meestal van eenvoudige komaf of kwamen uit de middenstandsklasse. Zij wisten niet veel van het Italiaanse 'Risorgimento' en braken zich niet het hoofd over de vraag, of een Kerkelijke Staat nog wel paste in de negentiende eeuw. Weinigen gingen voor het avontuur; de meesten beantwoordden eenvoudigweg de vurige oproep van hun zeer geliefde paus. Velen zagen er zelfs niet tegen op hun leven op te offeren voor de zaak van de Paus, want dat was immers de zaak van God!

De Nederlanders kregen de oproep vanaf de preekstoel door van hun pastoor. In de kranten en tijdschriften van rooms-katholieke signatuur, zoals *De Tijd*,

Ondercommandant
luitenant-kolonel
baron Athanase
de Charette
(1832-1911).

ere en getrouwheid te zullen dienen en zelfs mijn leven voor hem te zullen opofferen ter verdediging van zijn heilige en hoogerbiedwaardige persoon, ter bescherming van zijn koningschap en van zijn rechten. Ik zweer mij nooit te laten inschrijven bij enig geheim genootschap dat door den Paus is veroordeeld. Ook zweer ik het vaandel van den Paus-Koning, noch de post, die mij door mijn overste is aangewezen, ooit te zullen verlaten. Met deze eed beloof ik de voorwaarden van mijn verbintenis met nauwgezetheid te zullen vervullen. Zo helpe mij God en zijn Heilig Evangelie. Amen.

De Katholiek en de Katholieke Illustratie, stonden regelmatig vurige oproepen aan rooms-katholieke jongemannen om zich aan te melden. Natuurlijk was de informatie over de gebeurtenissen in Italië in deze media erg eenzijdig; oproepen voor nieuwe vrijwilligers werden afgesloten met: 'God wil het!' In deze sfeer van gedreven vroomheid en aanhankelijkheid jegens de paus kon het grote Nederlandse aandeel ontstaan in het regiment van de pauselijke zouaven.

Als de nieuwe rekruten hun opleiding in Rome voltooid hadden, moesten ze de eed van trouw aan de paus afleggen tijdens een grootse plechtigheid in de beroemde basiliek St. Jan van Lateranen. Hun wapens werden gezegend en tussen het evangelie en de consecratie werd aan ieder in zijn eigen taal het eedsformulier voorgelezen:

Ik .... zweer bij de almachtige God getrouw en gehoorzaam te zijn aan mijn koning, de Paus van Rome, onze Heilige Vader Pius IX en zijn wettige opvolgers. Ik zweer hem met

ZOUAVEN UIT DE LOPIKERWAARD

Uit de Lopikerwaard kwamen in totaal 34 zouaven. Twaalf van hen waren in IJsselstein geboren of woonden in IJsselstein toen zij naar Rome vertrokken. Een onderverdeling van de zouaven uit de gehele Lopikerwaard naar geboorte- of woonplaats geeft het volgende resultaat:

IJsselstein	12	Cabauw	1
Benschop	6	Vlist en Bonrepas	2
Lopik	5	Haastrecht	3
Jaarsveld	1	Roosendaal	1
Zevender	1	Achthoven	2

Twee
ijsselsteinse
zouaven:
rechts Gerard
Nieuwesteeg
(1847-1888)
en links
Cees van den
Berg (1827-1883)

In de volgorde van bovenstaande lijst en binnen de plaatsen alfabetisch worden hieronder de wetenswaardigheden van de zouaven uit IJsselstein en Benschop vermeld en met minder details van de zouaven uit de rest van de Lopikerwaard. Uiteraard alleen voorzover het mogelijk was om hun gangen te achterhalen want het Italiaanse avontuur was er wellicht de oorzaak van dat een aantal van hen erg reislustig werd. Tot slot volgen in het kort nog enige gegevens van zouaven uit Hekendorp, Papekop, Oudewater en Montfoort, plaatsen die net buiten de Lopikerwaard vallen.

IJsselstein:

Cornelis van den Berg; geboren in IJsselstein op 23 september 1827.

Vader: Paulus van den Berg (1801-1879), brander. Moeder: Aartje van Groeningen (1797-1872). Huwelijk ouders op 24 april 1825 in IJsselstein. Grootouders: Johannes van den Berg en Gerrigje Sitteur († 1-10-1824), Cornelis van Groeningen († 22-8-1810) en Maria Wenting († 3-11-1819).

Cornelis van den Berg vertrok op 29 april 1867 naar Italië en maakte de slag van Mentana mee. Na twee jaar ging hij naar huis, maar op 22 juli 1869 nam hij wederom dienst in het leger van de paus tot de val van Rome op 20 september 1870. Cornelis van den Berg was landbouwer en schipper van beroep. Hij bleef ongehuwd en overleed in IJsselstein op 29 mei 1883 (55 jaar).

IJsselstein:

Willem van den Brink; geboren in IJsselstein op 27 november 1837.

Vader: Johannes van den Brink (1793-1842), bouwman. Moeder: Teuntje van Jaarsveld (1805-1851). Huwelijk ouders op 3 juni 1832 in IJsselstein. Zijn moeder trouwde voor de tweede keer met Johannes van Rooij, die na haar dood nog een huwelijk aanging met Antonia van 't Nedereind. Grootouders: Hendrik van den Brink († 30-6-1830), die in Houten geboren was en Mijntje Velings († 18-4-1799), Dingen van Jaarsveld († 6-4-1806) en Geertruide Man.

Willem van den Brink was vrijgesteld voor de Nationale Militie, want hij bleek *te klein* te zijn boven 22 jaren. Hij vertrok op 13 januari 1868 naar Rome en kwam op 27 januari 1870 weer terug. Zijn beroep was landbouwer en veldarbeider. Op 24 november 1871 trad hij in Benschop in het huwelijk met Cornelia Maria Vervoorn (1842-1920), dochter van Arnoldus Vervoorn, timmerman en Helena Benschop († 2-4-1863). Willem van den Brink overleed kinderloos in IJsselstein op 10 augustus 1908 (70 jaar).

IJsselstein:

Theodorus van Dopperen; geboren in IJsselstein op 7 april 1849.

Vader: Hendricus Johannes van Dopperen (1825-1857), werkman. Moeder: Maria Rean (1828-1856). Huwelijk ouders op 7 maart 1849 in IJsselstein. Zijn vader trouwde na de dood van Maria Rean met Theodora Murk. Grootouders: Theodorus van Dopperen, tuinman en Neeltje van Beek, Julien

Rean en Hendrik Wildschut. Theodorus van Dopperen was in 1865 al naar Haarzuilens vertrokken om daar het schoenmakersvak te leren. Na een half jaartje Tull en 't Waal verhuisde hij in juni 1868 naar Woerden, vanwaar hij op 18 november 1868 naar Italië afreisde, waar hij als pauselijk zouaaf de val van Rome meemaakte.

Theodorus van Dopperen trouwde op 25 april 1872 in Benschop met de dienstbode Cornelia Lubbrink (1848-1882), dochter van kleermaker Hendrik Lubbrink († 7-3-1871) en Cornelia de Gilde († 9-3-1869). Hij vestigde zich met zijn gezin in Jaarsveld, waar acht kinderen werden geboren, waarvan vijf als baby overleden. Na de dood van zijn vrouw vertrok hij naar Rotterdam, waar hij op 28 mei 1884 als politieagent in het huwelijk trad met Maria Liewma (1846-1890), die geboren was in Leeuwarden als dochter van Jan Liewma en Klaaske Le Noble. Maria schonk hem nog een zoon, die maar vier jaar oud werd. Theodorus van Dopperen overleed in Rotterdam op 28 april 1887 (38 jaar).

IJsselstein:

Hendricus Herminegildes van Huizen; geboren in Werkhoven op 13 april 1845.

Vader: Pieter van Huizen (1801-1865), wagenmaker, geboren in Jutphaas. Moeder: Hendrica van Hoevelaken (1812-1874). Huwelijk ouders op 2 oktober 1834 in Werkhoven. Grootouders: Jan van Huijzen († 1-12-1812) en Jannigje van Hemert, broodbakker Jan van Hoevelaken en Steventje van Garderen. Overgrootouders: Jan van Huijzen en Jannetje van Dijssel. Hendricus Herminegildes van Huizen vertrok in mei 1863 naar IJsselstein, ging in 1864 via Everdingen terug naar Werkhoven, in juni 1869 naar Culemborg en vandaar weer naar IJsselstein.

Op 19 mei 1870 begon vanuit IJsselstein de reis naar Rome, waar vier maanden later het doek viel. Terug in Nederland woonde hij weer enige jaren in Werkhoven en verhuisde in 1873 naar Utrecht, waar hij op 24 maart 1875 in het huwelijk trad met Alida Brouwer (1845-1900), naaister van beroep, dochter van Albertus Brouwer en Maria Wintershoven en weduwe van Joseph Johannes Terlingen († 1-11-1869). Het beroep van Hendricus Herminegildes van Huizen was werkman, wagenmaker en timmerman. Hij bleef kinderloos en overleed in Utrecht op 23 mei 1879 (34 jaar). Zijn vrouw trouwde in 1886 voor de derde keer; met Valentin Weber.

IJsselstein:

Gijsbertus van der Linden; geboren in Zuid-Waddinxveen op 10 februari 1845.

Vader: Adrianus van der Linden (1818-1847), arbeider, geboren in IJsselstein. Moeder: Dirkje van Rossum (1814-1861). Grootouders: Cornelis van der Linden en Jannigje van der Wel uit Westveen (Wilnis), Johannes van Rossum en Hannah Wilschut. Dagloner Gijsbertus van der Linden vertrok op 11 augustus 1870 vanuit IJsselstein naar Italië, waar hij ruim een maand later de val van Rome meemaakte. Hij ging terug naar IJsselstein, maar vertrok op 25 oktober 1870 naar Zuid-Waddinxveen, waar hij inwoonde bij twee neven, de broers

Gerrit en Willem van der Linden, die in 1832 en 1835 in IJsselstein geboren waren als kinderen van Gerrit van der Linden en Gijsje Vermeulen. Gijsbertus van der Linden ging op 4 december 1871 weer naar IJsselstein, maar liet daar geen sporen meer achter. Wellicht is hij zijn neven achterna gegaan, die in 1883 en 1884 met hun gezinnen verhuisden naar Makkum (Wonseradeel).

IJsselstein:

Petrus Mocking; geboren in Achthoven (gemeente IJsselstein) op 8 april 1838.

Vader: Henricus Mocking (1809-1871), bouwman, geboren in Odijk. Moeder: Hendrika Dorrestein (1812-1857), geboren in Bunnik. Huwelijk ouders op 2 februari 1833 in Bunnik. Zijn moeder was weduwe van Jan de Jong. Na haar dood trouwde vader Mocking met Adriana van der Louw († 14-3-1876). Grootouders: Jacobus Mocking (1756-1826), geboren in Loo bij Duiven en Petronella Nass (1767-1845), geboren in Griethausen bij Kleve, grondeigenaresse in Rijssenburg, Cornelis Dorrestein en Catharina Smoorenburg. Zijn grootouders van moeders kant hadden nog een kleinzoon-zouaaf, de wagenmaker Cornelis Gijsbertus Vreeswijk, geboren op 15 april 1843 in Montfoort als kind van Cornelis Vreeswijk en Alberta Dorrestein. Overgrootouders: Gerardus Mocking († 29-11-1791) uit Loo en Johanna Peelen. De Mockings stammen vermoedelijk af van de hoeve Mocking in Hengelo (G).

Petrus Mocking vertrok op 20 januari 1868 naar Italië en werd onderweg in Brussel goedgekeurd. Bij de strengere medische keuring in Rome werd hij echter toch afgekeurd en keerde onverrichter zake terug naar IJsselstein. Daar trouwde hij op 2 mei 1870 als landbouwer met Cornelia Maria Bell (geboren op 6-11-1827 in Eemnes), weduwe van Hubertus Veenbrink en dochter van Mattheus Bell en Maria Antonia van den Born. Zij kregen geen kinderen. Petrus Mocking stierf in IJsselstein op 14 juni 1894 (56 jaar). Zijn vrouw vertrok in 1896 met twee dochters uit haar eerste huwelijk naar Montfoort, waar zij op 3 februari 1897 overleed.

IJsselstein:

Gerardus Jacobus Nieuwesteeg; geboren in IJsselstein op 10 april 1847.

Vader: Jacobus Nieuwesteeg (1811-1847), rietdekker, wonende in het Wed (Schuttersgracht), later in de Benschopperstraat. Moeder: Catharina Clasina van Spanje (1817-1866). Huwelijk ouders op 5 november 1840 in IJsselstein. Grootouders: Gerrit Nieuwesteeg en Adriana Buijs († 21-5-1832), Nicolaas van Spanje en Catharina Geertruijde van Essen († 12-4-1835).

Jacobus Nieuwesteeg was pauselijk zouaaf van 15 juni 1867 tot 18 juni 1869 en maakte de slag van Mentana mee. Hij trouwde op 6 mei 1870 in Cothen met Huberta van der Horst (geboren in Cothen op 21-6-1843), dochter van Nicolaas van der Horst en Agatha van Schip. Als fabrikant vertrok hij in 1871 met zijn gezin naar Maarssen en in 1878 naar Zwammerdam (Bodegraven), waar hij brugman was. Daar overleed hij kinderloos op 12 maart 1888 (40 Jaar). Zijn weduwe kwam in 1889 via Maarssen naar Utrecht, waar zij op 3 september 1909 overleed.

IJsselstein:

Cornelis van Schaik; geboren in IJsselstein op 11 maart 1851.

Vader: Gerrit van Schaik (1823-1892), eveneens rietdekker en wonende in het Wed. Moeder: Antonia Randsdorp (1819-1858), geboren in Jutphaas. Huwelijk ouders op 28 augustus 1850 in IJsselstein. In een bewijs van onvermogen op getuigenis van Bernardus Veldhuijzen en Johannes van der Neut stond vermeld dat het paar *.....in zulke behoeftige omstandigheden verkeerden, dat zij niet in staat zijn tot het betalen van enige kosten van zegel of leges, benodigd tot het erlangen der stukken en acten, moeten dienende als bewijzen om een voorgenomen huwelijk aan te gaan.*

Weduwnaar Gerrit van Schaik trouwde op 22 juni 1866 met Jannigje van Doorn. Grootouders: Cornelis van Schaik en Hendrijn van den Brink († 11-11-1848), Dirk Randsdorp en Geertruij van Wijk. Cornelis van Schaik verhuisde in 1867 als metselaar naar Utrecht en vertrok op 3 december 1868 naar Italië. Hij bleef pauselijk zouaaf tot na de val van Rome.

Als huzaar vertrok Cornelis van Schaik op 12 augustus 1871 van Utrecht naar Haarlem en op 1 juli 1875 naar de Alexanderkazerne in Den Haag. Op 12 juni 1878 ging hij uit dienst en werd oppasser in de zoölogisch botanische tuin. Hij trouwde op 20 oktober 1880 in Den Haag als schipper met Johanna Maria Kirchner, die op 22 augustus 1856 in Den Haag was geboren als dochter van Johannes Kirchner en Maria Johanna Kroes. Het echtpaar kreeg elf kinderen en woonde onder andere in de Breedstraat en op de Mauritskade. Beiden overleden in Den Haag, Johanna op 3 januari 1922 en Cornelis van Schaik op 18 januari 1935 (83 jaar).

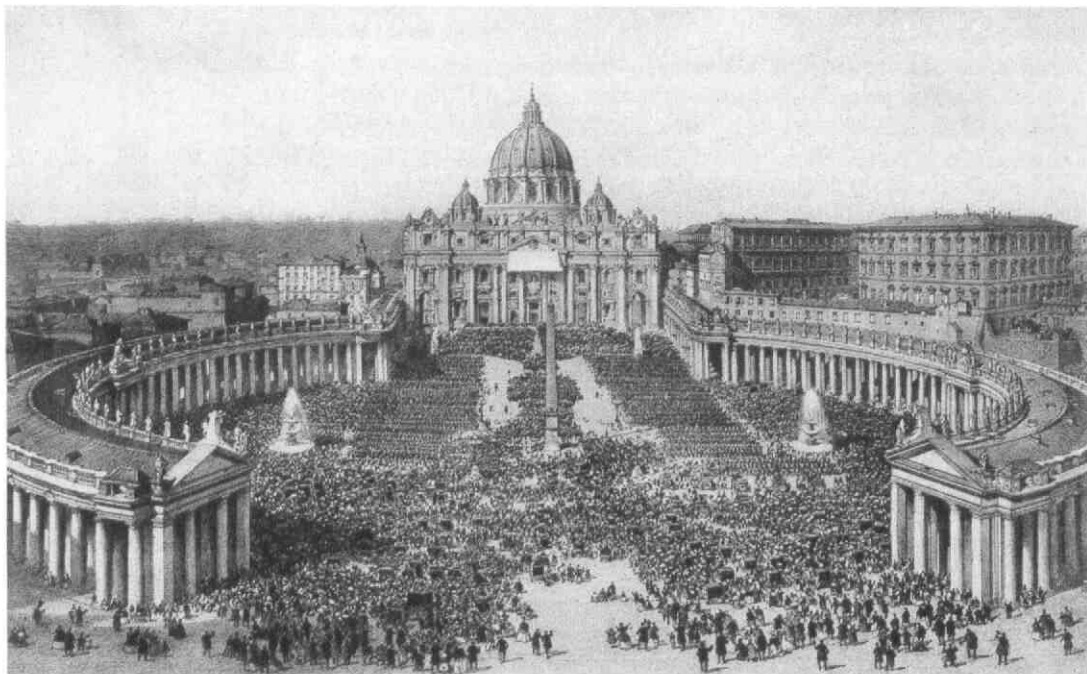
IJsselstein:

Antonius, Maria, Josephus van Scherpenzeel; geboren in IJsselstein op 18 november 1852.

Vader: Josephus Bernardus van Scherpenzeel (1805-1881), makelaar, geboren in Amsterdam. Moeder: Margaretha Elisabeth Hollender (1825-1869), geboren in Neuss bij Aken. Huwelijk ouders op 17 mei 1848 in Amsterdam. Grootouders: Mathias van Scherpenzeel, timmerman en Joanna van Veerssen, Wilhelm Hollender, schoenmaker in Düsseldorf en Elisabeth Cremer. Het ouderlijk gezin vertrok in november 1867 uit IJsselstein naar Amsterdam. In 1869 ging het gezin naar Parijs, maar kwam hetzelfde jaar terug in Amsterdam.

Vanuit Amsterdam ging Antonius Maria Josephus van Scherpenzeel op 25 november 1869 naar Italië, waar hij op 20 september 1870 de val van Rome meemaakte. Toen hij op 17-jarige leeftijd zouaaf werd gaf hij als beroep op: rentenier. Terug in Amsterdam werd hij kantoorbediende en woonde een tijdje bij het gezin van zijn broer in de Frans Halsstraat. Op 22 september 1883 vertrok hij ongehuwd naar Veghel, waar zijn zus woonde met haar gezin. Vanaf dat moment ontbreekt elk spoor van de oud-zouaaf. Misschien ging hij van Veghel naar Brussel, waar een andere zus woonde.

Tekening van het St.-Pietersplein tijdens de Paaszegen van 1870. Aan de strakke lijnen is duidelijk waar te nemen waar de pauselijke zouten en andere legeronderdelen stonden opgesteld.

IJsselstein:

Gerrit Swart; geboren in IJsselstein op 20 juni 1844.

Vader: Gerrit Swart (1801-1858), schoenmaker, geboren in Montfoort, wonende aan de IJssel in IJsselstein. Moeder: Theodora van der Wal (1809-1848), geboren in Linschoten. Huwelijk ouders op 10 november 1831 in Montfoort. Grootouders: Cornelis Swart († 20-4-1815) en Agatha van den Berg, winkelierster in Montfoort, Wilhelmus van der Wal († 9-10-1826) en Adriana van Agthoven, landbouwster in Montfoort. Schoenmaker Gerrit Swart vertrok op 18 november 1867 naar Rome, maar werd op 20 juni 1868 om gezondheidsredenen ontslagen. Op 25 augustus 1882 verruilde hij IJsselstein voor Willeskop, waar hij op 12 april 1893 huwde met Antje van Rossum, geboren op 14 maart 1867 in Snelrewaard als dochter van Jacobus van Rossum en Sijsje Broer. Het echtpaar kreeg vier kinderen, waarvan er twee als baby overleden. Het gezin ging op 15 mei 1898 naar Utrecht, waar eerst Antje van Rossum overleed op 18 september 1899 en vervolgens Gerrit Swart op 7 augustus 1900 (56 jaar). De twee kinderen gingen naar familie in IJsselstein.

IJsselstein:

Bernardus Voorendt; geboren in IJsselstein op 12 augustus 1841.

Vader: Cornelis Voorend(t) (1787-1849), besteller van de paardentram en van de veere, wonende in het Wed (Schuttersgracht). Moeder: Sandrina (Josina) Schilte (1807-1864). Huwelijk ouders op 2 februari 1834 in IJsselstein. Vader

Voorendt was weduwnaar van Agatha van Kuijk (†1832). Grootouders: Cornelis Voorendt, bouwer en Cornelia Groenewoud, Lambertus Schilte en Joanna Wittendorp. Metselaar Bernardus Voorendt was door broederdienst vrijgesteld van de Nationale Militie. Op 20 januari 1868 vertrok hij naar Rome en op 27 januari 1870 keerde hij terug. Op 30 november 1876 trouwde hij in IJsselstein met dienstbode Cornelia van der Mark, die geboren was in IJsselstein op 6 april 1855 als dochter van Dirk van der Mark en Gerrigje van Elteren.

Zij kregen drie dochters, waarvan er twee als baby overleden. Op 6 februari 1880 stierf Cornelia bij de geboorte van het derde kind. Bernardus Voorendt trouwde daarna op 6 oktober 1881 met Maria van Breukelen, die op 2 augustus 1882 overleed. Zij was geboren in Jutphaas op 30 maart 1862 als dochter van Sijbrand Stephanus van Breukelen en Jannigje van den Boogaard. Daarna trouwde Bernardus Voorendt nog een derde maal en wel op 30 augustus 1883 in IJsselstein met Henrica Brinkhuis, weduwe van Johannes de Kruij, geboren op 29 juli 1842 in Amsterdam als dochter van Johannes Henricus Brinkhuis en Francientje Beusekom. Zij kregen nog een dochter, die binnen drie maanden overleed. Bernardus Voorendt stierf zelf in IJsselstein op 26 juli 1905 (63 jaar) en zijn derde vrouw op 2 augustus 1911.

IJsselstein:

Willem van der Voorn; geboren in IJsselstein op 1 februari 1849.

Vader: Hendrikus van der Voorn (1799-1862), rietdekker, wonende in de Voorstraat 54. Moeder: Johanna van Doorn (1809-1860). Huwelijk ouders op 17 mei 1829 in IJsselstein. Grootouders: Hendrik van Voorn en Dirkje van Breukelen, Gerrit van Doorn en Jannigje Nobel. Willem van der Voorn vertrok op 12 januari 1863 naar Den Haag, waar hij als winkelbediende in dienst kwam van zijn oom en tante G.J. Iserief en Maria van der Voorn (1805-1866), een zus van zijn vader. Op 10 april 1869 nam hij dienst in het pauselijke leger en bleef in Italië tot na de val van Rome. Terug in Den Haag trouwde hij op 15 februari 1882 met Dorothea Francisca Theresia van Hoorn, geboren in Hasselt op 6 juni 1850 als dochter van Petrus van Hoorn en Alida Maria Drost. Willem van der Voorn was toen winkelier in de Boekhorststraat 132 in Den Haag, waar hij op 2 februari 1883 overleed (34 jaar). Zijn vrouw overleed kinderloos op 27 februari 1884.

Benschop:

Arie Benschop; geboren in Benschop op 3 maart 1843.

Vader: Jacobus Benschop (1814-1876), landbouwer; later aan de Achtersloot in IJsselstein. Moeder: Helena Kortland (1810-1887). Huwelijk ouders op 12 februari 1833 in IJsselstein. Grootouders: Theunis Benschop en Aaltje van den Ham, Teunis Kortland en Balligje Kemp. Arie Benschop was zouaaf van 23 november 1867 tot 25 november 1869. Hij trouwde op 2 juni 1875 in Utrecht met de Vreeswijkse Truitje Clasina Frijling als koetsier. Zij stierf op 30 juni 1879, na de geboorte van hun derde kind. Op 27 juni 1881 trouwde

hij in Utrecht met Geertruida Mathilda Mulder (1848-1926) en kreeg met haar nog twee kinderen. Arie Benschop werd omstreeks 1900 koopman in Utrecht en overleed daar op 2 januari 1922 (78 jaar).

Benschop:

Cornelis Bredie; geboren in Benschop op 16 september 1841.

Vader: Frederik Bredie (1781-1853), geboren in IJsselstein, schoenmaker van beroep. Moeder: Jannigje Hoefnagel (1802-1866), geboren in IJsselstein. Huwelijk ouders op 15 juni 1820 in Benschop. Zijn vader was toen weduwnaar van Maria Molenvliet († 8-9-1817). Grootouders: Cornelis Bredie (1750-1797) en Agatha Keijls, Kees Hoefsloot en Hanna Duikersloot. Overgrootvader was de IJsselsteiner Jan Bredie (1727-1749), wiens ouders uit Jutphaas kwamen.

Cornelis Bredie vertrok in oktober 1867 met zijn moeder en zuster naar Haastrecht, vanwaar hij op 11 december 1867 zijn reis naar Rome begon. Hij was zouaaf tot 31 december 1869. Zijn zwager Bastiaan Laerbusch uit Montfoort, die weduwnaar was van zijn in 1866 overleden zus Maria, was ook pauselijk zouaaf. Op 29 november 1871 trouwde Cornelis Bredie in Gouda als arbeider met Petronella van Breukelen, dochter van Johannes van Breukelen en Annigje de Vos. Zij kregen zes kinderen. Petronella Bredie overleed op 10 juli 1908 en Cornelis Bredie stierf in Gouda op 20 februari 1924 (82 jaar).

Benschop:

Anthonie Pardoel; geboren in Benschop op 26 november 1838.

Vader: Hendrik Pardoel (1804-1869), dagloner, geboren in Ewijk. Moeder: Gerrigje Jansen (1814-1881). Huwelijk ouders op 21 september 1836 in Benschop. Grootouders: Thomas Pardoel uit Winssen en Agnes Scheurmans, Andries Jansen en Ardina van Oort. Anthonie Pardoel vertrok op 25 november 1867 naar Brussel, waar hij medisch werd goedgekeurd en ingeschreven als pauselijk zouaaf. Bij de strengere keuring in Rome werd hij echter toch afgekeurd. Hij keerde dus onverrichter zake op 23 december 1867 terug in Oudenbosch en ging vandaar weer naar huis. Als boerenknecht woonde hij in Willige Langerak, Papekop en Linschoten, waar hij op 11 april 1872 in het huwelijk trad met Maria de Reuver, op 7 mei 1850 geboren in Vreeswijk als dochter van Johannes Franciscus de Reuver en Cornelia van der Horst. Als metselaarsknecht ging Anthonie Pardoel met zijn vrouw in Oudewater wonen, waar negen kinderen werden geboren. Hij overleed in Oudewater op 15 januari 1910 (71 jaar) en zijn vrouw op 13 januari 1920.

Benschop:

Gerrit Sluijs; geboren in Benschop op 3 augustus 1844.

Vader: Franciscus Sluijs (1797-1850), landbouwer, geboren in Polsbroek. Moeder: Maria Klever (1807-1846). Huwelijk ouders op 23 november 1827 in

Benschop. Grootouders: Gijsbertus Sluijs en Elisabeth van den Quast, Roger Klever en Catharina Boere. Gerrit Sluijs was zouaaf van 11 december 1867 tot 19 augustus 1870. Hij trouwde twee keer: op 29 oktober 1875 in Haastrecht met Engje de Ridder uit Vlist (1839-1886), dochter van Arie de Ridder en Immigje Vermond en op 6 januari 1888 in Polsbroek met Maria van Engelen uit Willige Langerak (1853-1908), weduwe van Adianus van Schaik en dochter van Lambertus van Engelen en Adriana de Gilder. Uit het tweede huwelijk werden vier kinderen geboren. In 1919 vertrok arbeider Gerrit Sluijs naar Oudewater, waar hij op 17 mei 1920 overleed (75 jaar).

Benschop:

Bartholomeus Verburg; geboren in Benschop op 8 januari 1846.

Vader: Arie Verburg (1795-1859), landbouwer. Moeder: Eva van Vuuren (1807-1885) uit Lopik. Huwelijk ouders op 17 augustus 1832 in Benschop. Zijn vader was weduwnaar van Annigje Uiterwaal († 17-2-1831). Grootouders: Willem Verburg († 22-8-1829) en Trijntje van Zijl, Johannes van Vuuren en Anna Boeren († 7-8-1824). Dit laatste echtpaar had nog een ander kleinkind als pauselijk zouaaf: Johannes van Vuuren uit Benschop. Bartholomeus Verburg was zouaaf van 23 november 1867 tot 25 november 1869. Hij trouwde als landbouwer op 26 april 1870 in Vianen met Maria Johanna van Straten, geboren in Hagestein op 15 september 1840 als dochter van Willem van Straten en Grada Verwey. In 1873 gingen zij in Vianen wonen, waar Bartolomeus herbergier werd. Zij kregen vijf kinderen, waarvan de jongste werd geboren na de dood van Bartolomeus op 14 september 1875 (29 jaar). Maria trouwde op 5 december 1878 met aannemer Johannes van Rooij uit Oirschot. Zij overleed in Utrecht op 9 december 1889.

Benschop:

Johannes van Vuuren; geboren in Benschop op 22 maart 1834.

Vader: Arnoldus van Vuuren (1801-1878), landbouwer, geboren in Lopik. Moeder: Elisabeth van Elteren (1811-1844), geboren in Lopik. Huwelijk ouders op 22 november 1832 in Benschop. Grootouders: Johannes van Vuuren en Annigje Boeren (zie ook zouaaf Verburg uit Benschop), Gijs van Elteren en Zwaantje Maaijen († 14-5-1824). Johannes van Vuuren werd pauselijk zouaaf op 17 november 1867. Op 21 juni 1869 kreeg hij ziekteverlof en op 4 juli 1869 overleed hij in een militair hospitaal in Rome (35 jaar).

Lopik:

Johannes van den Berg; geboren in Lopik op 12 oktober 1845.

Vader: Isaac van den Berg (1805-1858), kleermaker. Moeder: Catharina Middelkoop (1819-1891), geboren in Benschop. Huwelijk ouders op 14 november 1844 in Lopik. Johannes van den Berg trouwde op 24 november 1876 als pakhuisknecht in Haastrecht met Maria Straver. Het echtpaar kreeg

Van links naar
rechts:

Zouaaf Hannes
Blommestein uit
Lopik
(1843-1914).
Zouaaf Jan
Vermond uit
Lopik
(1841-1919).
Zouaaf Toon van
Vliet uit Lopik
(1835-1888).

tien kinderen, waarvan er acht als baby overleden en één op achtjarige leeftijd. Johannes van den Berg overleed in Montfoort op 5 december 1914.

Lopik:

Johannes Blommestein; geboren in Lopik op 20 december 1843.

Vader: Jacobus Blommestein (1804-1889), landbouwer, geboren in Nieuwkoop. Moeder: Antonia Johanna Pauw (1808-1871), geboren in Jutphaas. Zij was eerder gehuwd met Johannes Vermond (1803-1841). Een zoon uit haar eerste huwelijk werd eveneens zouaaf. Veehouder Johannes Blommestein trouwde op 25 januari 1872 in Benschop met Sijgje Klever en kreeg maar liefst twintig kinderen, waaronder een tweeling. Hij overleed in Lopik op 1 september 1914.

Lopik:

Sijbrand Schoonderwoerd; geboren in Lopik op 19 november 1840.

Vader: Wilhelmus Schoonderwoerd (1802-1854), landbouwer. Moeder: Beligje Lakerveld (1820-1895). Huwelijk ouders op 26 juni 1840 in Lopik. Sijbrand bleef ongehuwd, woonde in Jaarsveld en Vianen en werd in 1885 opgenomen in een krankzinnigengesticht in Dordrecht. In 1892 werd hij overgebracht naar het gesticht Coudewater in Rosmalen, waar hij op 27 april 1908 stierf.

Lopik:

Johannes Vermond; geboren in Lopik op 16 februari 1841.

Vader: Johannes Vermond (1803-1841), landbouwer. Moeder: Antonia Johanna Pauw (1808-1871), geboren in Jutphaas. Huwelijk ouders op 30 april 1835 in Jutphaas. Johannes Vermond trouwde op 28 augustus 1873 in Lopik als veehouder met Everina van Vliet. Zij kregen acht kinderen. Johannes Vermond overleed in Lopik op 19 mei 1919.

Lopik:

Antonius van Vliet; geboren in Lopik op 3 september 1835.

Vader: Wilhelmus van Vliet (1808-1878), landbouwer en kaas- en botermaker. Moeder: Helena Snoek (1811-1895), geboren in Cabauw. Huwelijk ouders op 20 november 1834 in Cabauw. Antonius van Vliet verhuisde in 1852 met zijn ouders naar Noord Polsbroek. Na de val van Rome kwam hij terug in Polsbroek, waar hij ongehuwd overleed als landbouwer op 11 februari 1888.

Jaarsveld:

Johannes de Keijzer; geboren in Jaarsveld op 8 maart 1846.

Vader: Hendrikus de Keijzer (1817-1897), mandenmaker, geboren in Benschop. Moeder: Catharina Vink (1816-1886), geboren in Benschop. Huwelijk ouders op 26 augustus 1845 in Benschop. Johannes de Keijzer trouwde op 24 mei 1877 als boerenknecht in Haastrecht met Maria Mastwijk en kreeg zeven kinderen. Hij overleed in Montfoort op 7 februari 1922.

Zevender:

Johannes Straver; geboren in Zevender op 4 juli 1833.

Vader: Cornelis Straver (1798-1886), veehouder, geboren in Cabauw. Moeder: Jannigje van Vliet (1806-1863), geboren in Lopik. Huwelijk ouders op 25 januari 1828 in Cabauw. Johannes Straver maakte de slag van Mentana mee en trouwde op 26 oktober 1875 in Werkhoven met Margaretha Maria Vernooij. Het echtpaar kreeg tien kinderen. Drie zoons gingen naar de jongenskostschool St. Louis in Oudenbosch. Johannes Straver overleed in Zevender op 28 mei 1902.

Cabauw:

Johannes Boere; geboren in Cabauw (Willige Langerak) op 8 augustus 1838.

Vader: Johannes Boere (1813-1906), bouwman. Moeder: Maria van Vliet (1815-1867). Huwelijk ouders op 27 oktober 1837 in Lopik. Johannes Boere maakte zowel de overwinning van Mentana als de val van Rome mee. Hij keerde terug naar Cabauw, ging in 1886 als landbouwer naar Lopik en vertrok in 1902 naar Beugen bij Boxmeer, waar hij kostganger werd in het Sint Mariaklooster. Daar overleed hij, ongehuwd en kinderloos, op 5 maart 1911.

Vlist en Bonrepas:

Theodorus Heijneman; geboren in Vlist en Bonrepas op 28 augustus 1850.

Vader: Gerardus Heijneman (1812-1871), arbeider, geboren in Moordrecht. Moeder: Aaltje Vreeswijk (1820-1877), geboren in Jaarsveld. Huwelijk ouders op 16 november 1843 in Haastrecht. Theodorus Heijneman vertrok op 17-jarige leeftijd naar Rome. In 1870 ging hij terug naar zijn ouders, die toen in Broek woonden (Waddinxveen). Daar overleed hij op 30 april 1872.

Vlist en Bonrepas:

Johannes Straver; geboren in Bonrepas op 10 september 1837.

Vader: Gerrit Straver (1813-1881), boerenknecht, geboren in Lopik. Moeder: Geertruij van den Ingh (1813-1862), geboren in Zegveld. Huwelijk ouders op 10 oktober 1835 in Vlist en Bonrepas. Johannes Straver trouwde op 19 november 1874 in Waddinxveen met Christina van der Kroef. Het echtpaar kreeg vier kinderen. Arbeider Johannes Straver overleed in Schoonhoven op 8 maart 1915. Zijn vrouw Christina ging in 1925 naar het Antonius- en Corneliusgesticht in de Kloosterstraat 5 in IJsselstein, waar zij op 23 november 1934 overleed.

Haastrecht:

Cornelis van Dam; geboren in Haastrecht op 18 november 1836.

Vader: Antonius van Dam (1790-1859), bouwman, geboren in Oudewater. Moeder: Cornelia de Lange (1798-1860), geboren in Vlist. Huwelijk ouders op 22 februari 1834 in Haastrecht. Cornelis van Dam trouwde op 22 november 1872 in Hoenkoop als landbouwer met Geertruida van Wijk. Na het overlijden van Geertruida in 1894 trouwde Cornelis van Dam met Zwaantje van Vliet. Hij overleed kinderloos in Haastrecht op 30 maart 1913.

Haastrecht:

Arnoldus Johannes Faessen; geboren in Gouda op 23 april 1840.

Vader: Johannes Faessen (1799-1845), pottenfabriekur, geboren in Tegelen. Moeder: Maria Rost (1807-1849), geboren in Haastrecht. Huwelijk ouders op 19 juni 1839 in Gouda. Arnoldus Faessen was al vroeg wees en kwam in 1849 bij zijn grootouders te wonen in Haastrecht, waar grootvader Rost rietdekker was. Na een jaar diensttijd als zouaaf kwam hij in 1867 voor herstel terug. Daarna liet hij in Haastrecht geen sporen meer achter.

Haastrecht:

Hendrikus Vergeer; geboren in Haastrecht op 7 januari 1837.

Vader: Cornelis Vergeer (1809-1839), bouwman, geboren in Hekendorp. Moeder: Cornelia Spruijt (1811-1893). Huwelijk ouders op 8 april 1836 in Haastrecht. In 1875 ging Hendrikus Vergeer naar Terheijden (N.-Br.), waar hij als dienstknecht ging werken. Hij bleef ongehuwd en overleed in Terheijden op 1 maart 1877.

Roosendaal:

Hendrikus Homburg; geboren in Roosendaal bij Haastrecht op 24 mei 1842.

Vader: Adrianus Homburg (1795-1852), bouwman. Moeder: Gerarda Bloos (1807-1852), geboren in Lopik. Huwelijk ouders op 23 april 1840 in Haastrecht. Hendrikus Homburg trouwde op 18 mei 1876 als bouwknacht in Haastrecht met Maria Steenberg. Zij was weduwe en had vier kinderen.

Tijdens haar huwelijk met Hendrikus Homburg kwamen er nog drie kinderen bij. Hendrikus Homburg overleed in Moordrecht op 3 februari 1914.

Achthoven:

Johannes Boere; geboren in Achthoven op 19 januari 1842.

Vader: Johannes Boere (1797-1858), bouwman, wonende in Heeswijk, geboren in it Land van Stein bij Haastrecht. Moeder: Helena Eindhoven (1808-1842), geboren in Nieuwkoop. Huwelijk ouders op 24 april 1831 in Vlist en Bonrepas. Johannes Boere trouwde op 12 juli 1873 als stoker in Hoenkoop met Petronella Valentijn. Hij stierf kinderloos in Haastrecht op 12 september 1912.

Achthoven:

Roelof van der Poll; geboren in Achthoven op 2 september 1848.

Vader: Hermanus van der Poll (1821-1899), boerenknecht, wonende in Heeswijksch Blokland en geboren in Montfoort. Moeder: Maria Koster (1820-1873), geboren in Bodegraven. Huwelijk ouders op 27 april 1848 in Willeskop. Roelof van der Poll trouwde op 20 november 1873 in Benschop met Cornelia Vergeer. Zij kregen zes kinderen, waarvan vijf als baby overleden. Na het overlijden van zijn vrouw in 1898 trouwde Roelof van der Poll op 2 januari 1901 met Adriana van den Heuvel en overleed als koffiehuishouder in Rotterdam op 16 maart 1909.

Hekendorp en Papekop:

Drie zouaven waren geboren in Hekendorp en één in Papekop:

Cornelis van Breukelen; geboren op 31 mei 1837. Mandenmaker.

Ouders: Jan van Breukelen, geboren op 18 november 1813 in Linschoten en Cornelia Broer, geboren op 4 augustus 1812 in Lopik. Hij overleed in Rome aan de koorts op 14 juni 1868.

Jan Schoonderwoerd; geboren op 5 maart 1837. Landbouwer.

Ouders: Cor Schoonderwoerd, geboren op 27 januari 1803 in Hekendorp en Aaltje Vermond, geboren op 27 januari 1807 in Lopik. Hij trouwde op 12 juli 1888 in Aalsmeer met Anna C. Aarts uit Hoeven, een weduwe met vijf kinderen, en overleed op 28 juni 1901 in Oegstgeest.

Arij Verleun; geboren op 11 januari 1851. Melkboer.

Ouders: Johannes Verleun, geboren op 9 november 1802 in Hekendorp en Adriana Kervel, geboren op 26 april 1816 in Moordrecht. Hij trouwde op 23 april 1875 in Vinkeveen met Debora Nieuwendijk uit Nieuwer Amstel. Hij kreeg zeven kinderen en overleed op 30 maart 1922 in Amsterdam.

Willem van den Hoek; geboren op 10 januari 1845 in Papekop. IJzersmid.

Ouders: Simon van den Hoek, geboren op 29 juni 1802 in Bloemendaal

CONTÒ DELLA MASSA INDIVIDUALE					
DATE	DETTAGLIO DEL CONTO	INTROITI		SPRESE	
		Lire	C.	Lire	C.
1867.	4. Trimestre				
22 Febre	Primo impianto.	60	11		
	Produit de 10 journées	1	11		
	Versements volontaires.	1	35		
1 Janv.	Reste en avoir Le Capitaine,	62	35		
6 2 ^e	Une paire de souliers			6	99
	Une chemise			11	20
	Un calson			3	12
16 2 ^e	Une paire de souliers			6	99
	Une paire de gilet de cuir			6	99
	Une paire de gilet de toile			14	30
	Une ceinture			6	99
	Une chemise			3	30
	Une gamelle			1	56
	Une épingle			"	43
	Un tampon			"	11
	Un sac à balle			3	10
	<i>A reporter</i>	62	35	118	30

Pagina uit een zouaven-soldatenboekje. De ontvangsten en uitgaven werden bijgehouden door een Franse kapitein.

(Gouda) en Hendrika de Veen, geboren op 15 September 1811 in Stein (Haastrecht). Zij trouwde in 1856 nog met Hendrik Jansen, zoon van Andries Jansen, die grootvader was van zouaaf Pardoel uit Benschop. Zelf trouwde Willem van den Hoek op 14 januari 1881 in Reeuwijk met Cornelia Mooijekind uit Broek. Hij kreeg twee kinderen en stierf op 7 februari 1890 in Boskoop.

Oudewater:

Uit Oudewater kwamen drie zouaven:

Wijnand Houdijk; geboren op 20 mei 1847. Stoker. Ouders: Gerrit Houdijk, geboren op 17 maart 1821 en Maria van der Velden, geboren op 23 november 1818, beiden in Oudewater. Hij trouwde op 11-4-1872 in Oudewater met Klazina M. van der Wel, kreeg 10 kinderen en overleed in Vlaardingen op 9 januari 1924.

Anthonijs Koos; geboren op 1 januari 1839. Wever. Ouders: Jan B. Koos, geboren op 15 mei 1813 in Oudewater en Maria Voorend, geboren op 11 juli 1813 in Oudewater. Hij trouwde op 5 april 1875 in Oudewater met Jannigje de Man, kreeg vijf kinderen en overleed in Oudewater op 1 januari 1924.

Cornelis Wilhelmus van Soest; geboren op 26 april 1843. Schilder. Ouders: Henricus J. van Soest, geboren op 18 maart 1804 in Zuilen en Elisabeth Zuurhout, geboren op 12 december 1805 in Jutphaas. Hij trouwde op 2 augustus 1871 in Utrecht met Anna M.E. Saelman, kreeg vier kinderen en overleed in Utrecht op 17-1-1896.

Montfoort:

Elf zouaven waren geboren in Montfoort:

Adam Beerthuizen; geboren op 21 juli 1840. Kuiper. Ouders: Dirk Beerthuizen, geboren op 25 september 1800 in Montfoort en Antonia J. de Waal, geboren op 30 april 1804 in Leiden. Na een half jaar dienst overleed hij op 19 augustus 1866 in een militair hospitaal in Rome.

Antonie van Dijk; geboren op 19 juli 1842. Arbeider. Ouders: Roelof van Dijk, geboren op 4 december 1806 in Montfoort en Maria van der Kroef, geboren op 27 mei 1808 in Montfoort. Hij trouwde op 4-1-1871 in Montfoort met Catharina T. de Wit, kreeg zes kinderen en overleed in Montfoort op 16 mei 1890.

Arie Laerbusch; geboren op 18 februari 1835. Schipper. Ouders: Willem Laerbusch, geboren op 28 mei 1782 in Münster en Mijntje van Kleef, geboren op 14 januari 1793 in Montfoort. Hij bleef ongehuwd en stierf in Alphen a/d Rijn op 28 april 1914.

Bastiaan Laerbusch; geboren op 5 oktober 1827. Broer van Arie. Hij was op 14 juni 1856 in Benschop getrouwd met Maria Bredie, zus van zouaaf Bredie uit Benschop. Zijn vrouw en zijn vijf kinderen waren vóór zijn zouaventijd al gestorven. Hij vertrok op 25 november 1869 naar Linschoten en liet daar geen sporen meer achter.

Cornelis Nieuwesteeg; geboren op 5 juli 1841. Metselaar. Ouders: Leendert Nieuwesteeg, geboren op 24 april 1795 in IJsselstein en Johanna de Beus,

Rechts:
zouaaf Arij
Verleun uit
Hekendorp
(1851-1922).

Links:
zouaaf Anton
van Dijk uit
Montfoort
(1842-1890).

geboren op 3 augustus 1812 in Amsterdam. Hij trouwde op 3 september 1885 in Alphen a/d Rijn met Sophia Overes, een weduwe met 3 kinderen en overleed in Alphen a/d Rijn op 17 maart 1910.

Jacobus Ram; geboren op 6 februari 1850. Landbouwer. Ouders: Jacobus Ram, geboren op 16 September 1808 in Montfoort en Annigje Duits, geboren op 10 maart 1818 in Polsbroek-Noord. Hij trouwde op 3 januari 1873 in Hekendorp met Antje Blommestein en overleed kinderloos in Gouda op 19 april 1923.

Adianus de Ruiter; geboren op 15 april 1843. Smid. Ouders: Hendrikus de Ruiter, geboren op 3 november 1806 in Montfoort en Gerrigje van der Koorn, geboren op 16 juni 1815 in Montfoort. Hij trouwde op 1 augustus 1878 in Oudewater met Petronella H. Bouman, kreeg met haar zes kinderen en overleed in Utrecht op 19 april 1919.

Cornelis van Vegten; geboren op 13 januari 1845. Sigarenmaker. Ouders: Reinier van Vegten, geboren op 23 augustus 1801 in Groningen en Elsje van Harmelen, geboren op 3 april 1798 in Montfoort. Hij trouwde op 12 juni 1878 in Montfoort met Johanna C. Schimmel, kreeg vier kinderen en overleed in Montfoort op 25 november 1911.

Evert Vosmeer; geboren op 18 februari 1850. Timmerman. Ouders: Evert Vosmeer, geboren op 12 februari 1779 in Montfoort en Anna van 't Nederend, geboren op 14 februari 1813 in Oudewater. Hij trouwde op 5 februari 1873 in Rotterdam met Catharina Hakbijl, kreeg één kind en overleed als gescheiden man in Amsterdam op 30 december 1879. Zijn ex-vrouw stond geregistreerd als publieke vrouw in o.a. Breda, Den Haag en Rotterdam.

Willem Vosmeer; geboren op 1 december 1846. Touwslager. Ouders: Willem Vosmeer, geboren op 28 december 1813 in Montfoort en Dirkje van Putten, geboren op 3 april 1810 in Montfoort.

De grootvader van zouaaf Willem Vosmeer, Evert, was de vader van zouaaf Evert Vosmeer. Zouaaf Willem Vosmeer trouwde op 17 april 1872 in Montfoort met Francisca Scheel en kreeg twee kinderen. Na haar dood in 1875 trouwde hij op 13 november 1878 met Johanna van Kleef en kreeg nog eens 11 kinderen. Hij overleed in Montfoort op 23 september 1926.

Cornelis Gijsbertus Vreeswijk; geboren op 15 april 1845. Wagenmaker. Ouders: Cornelis Vreeswijk, geboren op 17 juni 1806 in Montfoort en Alberta Dorrestein, geboren op 23 april 1811 in Bunnik. Zijn grootouders van moederskant waren tevens grootouders van zouaaf Petrus Mocking uit IJsselstein. Hij trouwde op 10 mei 1872 in IJsselstein met Aaltje Bouwman en kreeg vijf kinderen. Via Uithoorn kwam hij in 1884 naar Amsterdam en woonde daar tot 1893 op verschillende adressen, waarna hij geen sporen meer achterliet.

Over de auteur:

Hans Ellenbroek (geboren in 1946 in Deventer, opgegroeid in Utrecht en sinds 1970 woonachtig in IJsselstein) is historieschrijver en vanaf het begin lid van de HKIJ. Naast publicaties over de pauselijke zouaven en andere werken op historisch en genealogisch gebied schrijft hij gedenkboeken voor bedrijven als AC Restaurants & Hotels, Cavo Latuco, Euroma, Hubo, Drukkerij Onkenhout, Terberg Installatiebedrijf, Trias Zorgverzekeraar en Zwolsche Algemeene.

In zijn semi-biografische, historische roman *'Rome tot de dood'* verhaalt hij de belevenissen van de pauselijke zouaven in Italië aan de hand van het levensverhaal van zijn overgrootvader. Deze Willem Ellenbroek (1842-1898) uit Deventer schreef als zouaaf in 1867 t/m 1870 vijftientig boeiende en soms ontroerende brieven naar huis, die de basis vormen van *'Rome tot de dood'*. Relevante historische feiten en gebeurtenissen, reisbeschrijvingen en reconstructies van het dagelijks leven in die tijd maken het verhaal compleet. (ISBN 90-72047-37-0).

Archieven:

- Archief Koninklijk Museum van het Leger en van de Militaire Geschiedenis in Brussel
- Archief Nederlands Zouavenmuseum in Oudenbosch
- Gemeentearchieven: Alphen a/d Rijn, Amersfoort, Amstelveen, Amsterdam, Boskoop, Breda, De Ronde Venen, Den Bosch, Den Haag, Dordrecht, Lopik, Oegstgeest, Oudewater, Rotterdam, Urthoorn, Utrecht, Vianen, Vlaardingen, Voorhout en IJsselstein
- Katholiek Documentatie Centrum van de Universiteit in Nijmegen
- Particuliere archieven: S.E. van Berkum in Schijndel, J.F.A. Ellenbroek in IJsselstein, L. Hendriks in Bleiswijk en P. Lemmers in Malden
- Rijksarchieven in Den Bosch, Den Haag, Haarlem en Utrecht
- Streekarchivariaten Brabant-Noordoost in Veghel, Hollands Midden in Gouda, Krimpenerwaard in Schoonhoven, Kromme-Rijngebied-Utrechtse Heuvelrug in Bunnik, Langs Aa en Dommel in Vught, Rijnstreek in Woerden, Kring Oosterhout en Vecht en Venen in Loenen a/d Vecht

Literatuur:

- Br. Christoffor, Uit het epos der 3.000 Nederlandse Zouaven, Nijmegen 1947
- H. Ellenbroek, Rome tot de dood, Nieuwegein 1997
- A. Nuyens, Gedenkboek der Pauselijke Zouaven, Roermond 1892
- A. van Veerdegem, De laatste kruisridders, Brugge 1914
- W. Zaal, De vuist van de paus, Amsterdam 1980

Stichting Historische Kring IJsselstein

Redactie:

B. Rietveld
Meerenburgerhorn 10
3401 CD IJsselstein
tel: (030) 688 74 74
email: bariet@knoware.nl

Uitgave: nr. 88, juni 1999

Druk: Libertas, Bunnik

Voorzitter: J.C.M. Klomp
tel: (030) 688 28 52

ISSN: 1384.704X

Secretariaat: C.J.H. van Dijk-Westerhout,
Omloop West 42,
3402 XP IJsselstein,
tel: (030) 688 36 99

Donateurs ontvangen het periodiek (4 uitgaven per jaar) en worden op de hoogte gehouden van de activiteiten. Nieuwe donateurs kunnen zich aanmelden bij de penningmeester waar tevens mutaties kunnen worden doorgegeven. Voor inwoners van IJsselstein is de bijdrage minimaal f 20,- (voor bedrijven f30,-). Voor hen die buiten IJsselstein wonen is de bijdrage resp. f 29,50 en f 39,50. Losse nummers, voor zover voorradig zijn à f 7,50 verkrijgbaar via het secretariaat. Voor dubbelnummers is de prijs f 10,-.

Penningmeester: W.J. van Vliet
J.W. Frisolaan 7,
3401 AX IJsselstein,
tel: (030) 688 16 60

Bank: Postbank. nr.: 4074718